

Ели ВИЗЕЛ

СВЕ ШТО САМ НАУЧИО У ЖИВОТУ ЈЕСУ ПИТАЊА

Један светски рат је био потребан да бих ја овде, данас, стајао пред вама. Да није било тог светског рата, сада бих вероватно био у синагоги. Шабат је, а на шабат Јевреји иду у синагогу. Али нешто се десило — верујем да се Бог умешао и омео моје планове, и уместо да postanем рабин, ево ме овде. Дозволите ми, стога, да вам испричам једну сасвим кратку причу, јер то радим целог живота.

Дошао један ученик код славног Баал Шем Това, хасидског учитеља, са питањем: »Раби, како да разликујемо правог учитеља од лажног?« А Баал Шем Тов му рече: »Када сретнеш особу која се представља за учитеља, упитај га да ли уме да ти прочисти мисли. Ако каже да уме, онда је лажан«.

Другим речима, свако ко вам каже да има одговоре на питања — уз извињење вашим професорима — не верујте му. Нема одговора на права питања. Постоје само добра питања, понекад болна, понекад преобилна. Све што сам научио у животу јесу питања, и све што сам настојао да поделим са својим пријатељима јесу питања. А њих има толико много, и нека од њих су ужасна.

Знам да је обичај да вам старији пријатељ, када се опрашта од вас, упуту мудре речи пре него што ступите у друштво са својим дипломама. Не поседујем никакву мудрост коју бих могао да вам понудим. Оно што имам нису чак ни речи савета, већ неко необично осећање.

С једне стране, сажаљевам вас; с друге стране, завидим вам. Сажаљевам вас зато што је свет који је данас спреман, или није, да вас прими препун ужаса, препун насиља, препун апсурда. Уверен сам да друштво није никада било толико дехуманизовано као сада. Речи ништа не значе. Штавише, речи лажи јављају се као речи истине. Људи више нису људска бића, већ инструменти којима манипулишу пророци пропасти или насиља.

Људи одлазе на Месец, а немају шта да кажу. Људи верују машинама, али не и једни другима. Један други славни учитељ често је говорио: »Раздаљина између нашег ума и срца много је већа него између земље и неба«. Отишли смо на Месец, али нисмо помирили ум и срце. Ступате у друштво и настојаћете да радите можда за човека, за друштво, за нашу будућност — и како да не будете очајни?

Очајање је свуда око нас. Толико има ратова. Рат у Вијетнаму, који се претворио и нечовечан рат. Сви ратови су нечовечни, али то, у овом случају, видимо. Гледамо га дан за даном на телевизији, и нико не може да буде невин, нико не може да каже: »Не знам«. Пре тридесет година могли су то да користе као изговор; сада више не. У Ирској се чак води један средњовековни рат, верски рат, а има и расних, класних, идеолошких ратова. Шта ће се догодити с нама и нашом децом, и с вашом? Како можете да се борите против тога?

Немам одговор. Једино што имам јесте уверење да човек мора да пронађе смисао за догађаје који можда немају никаквог смисла. Потпуно сам уверен да човек мора да ствара пријатељства у свету у којем нема места за пријатељство. Потпуно сам уверен да, чак и када је вера немогућа, морате да је омогућите, и свака особа, када разговара са другом, мора да има неку веру у њу, иначе не би говорила. Свака особа може да понуди своју веру већем броју других особа.

Потичем из средине, из друштва које је било посве јеврејско. Шта сам научио као Јеврејин? Научио сам вештину и нужност преживљавања, чак и када разлога за преживљавање нема. Научио сам смисао неких речи које су потом постале жртвене понуде. Научио сам да човек на крају мора да буде карика. И ми јесмо карика. Као Јеврејин, не верујем да смо икада покушали некога да преобратимо. Основна идеја у мом приповедању јесте да Јевреје начиним бољим Јеврејима, а хришћане бољим хришћанима, и да, уколико је то уопште могуће, мало загрејем људе и допринесем да не ишчезну под теретом самоће.

Али пре 30 година, можда када сам био у вашем узрасту, пре 25 година, пре 20 година, замало сам одустао. Морао сам. Изненада сам схватио да јеврејска историја и историја можда нису саглашљиве. Нико нас није хтео, и требало је да прође доста времена док нисам прихватио пријатељство с једним католиком, али када је прихваћен, тај католик, велики писац Франсоа Моријак, постао је један од мојих најближих пријатеља и савезника, и он је такође постао мој књижевни патрон. Али било ми је потребно доста времена да срушим зидове. Дете у мени није могло да замисли да би неко ко није Јеврејин могао да буде мој пријатељ.

Не уем да генерализујем. Нешто сам научио. Шта сам научио из свог целокупног искуства? Укратко, научио сам да су у екстремним ситуацијама они који су добри постајали још бољи, а они рђави још гори. Научио сам да су мудри постајали још мудрији, а да су глупи губили памет у глупости.

Научио сам да онај који убија, убија свога брата, и да онај који убија, убија себе. Научио сам вредност прича које треба преносити, јер ми смо сви гласници и преносници прича од једних до других.

Не поседујем никакву мудрост коју бих могао да вам пренесем. Вероватно бих узео од вас више него што можете дати, јер ви сте млади, и нисте добили само дипломе већ и многе одговоре на часовима. Али приче које чујете, и приче које ћете ви предавати, постаће део нашег колективног памћења. А ако постоје повлашћени тренуци — сигурно постоје — желим да ово буде један од њих. Да упамтите да је, упркос

ратовима и клетвама, упркос горчини и бесу, љутњи и болу, један јеврејски дечак, негде из Источне Европе, могао да буде овде, на шабат, и да вам говори о јеврејству, шабату и нашој заједничкој судбини.

Напомена:

»Све што сам научио у животу јесу питања« је беседа коју је Ели Визел (1928), познати јеврејски књижевник и добитник Нобелове награде за мир, одржао 1972. године када му је додељена диплома почасног доктора католичког колеџа Менхетнвил.

С енглеској црпео
ДАВИД АЛБАХАРИ